

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών Εξειδίκευσης του Τμήματος Ελληνικής Φιλολογίας του
Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης σε συνεργασία με το ΕΚΕΦΕ Δημόκριτος – Ινστιτούτο
Πληροφορικής και Επικοινωνιών με τίτλο: «Εξειδίκευση στις Τ.Π.Ε. και Ειδική Αγωγή –
Ψυχοπαιδαγωγική της ένταξης»

ΣΧΕΣΗ ΜΑΘΗΣΙΑΚΩΝ ΔΥΣΚΟΛΙΩΝ ΚΑΙ ΣΥΝΑΙΣΘΗΜΑΤΙΚΩΝ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΩΝ
RELATIONSHIP BETWEEN LEARNING DIFFICULTIES AND EMOTIONAL PROBLEMS

Της φοιτήτριας
ΒΑΣΙΛΑΚΟΥ ΠΑΡΑΣΚΕΥΗΣ
Α.Μ. 78

Μεταπτυχιακή διατριβή που υποβάλλεται
στην τριμελή επιτροπή για την απόκτηση του μεταπτυχιακού τίτλου του
Προγράμματος Μεταπτυχιακών Σπουδών Εξειδίκευσης
του Τ.Ε.Φ-Δ.Π.Θ. σε συνεργασία με το Ε.Κ.Ε.Φ.Ε. Δημόκριτος – Ινστιτούτο
Πληροφορικής και Επικοινωνιών
με τίτλο: «Εξειδίκευση στις Τ.Π.Ε. και Ειδική Αγωγή – Ψυχοπαιδαγωγική της
ένταξης»

Εγκεκριμένο από την τριμελή επιτροπή:

1^η Επιβλέπουσα: Δρ. Αγάθη Σταθοπούλου, Συνεργαζόμενη Ερευνήτρια- Ι.Π.Τ. Ε.Κ.Ε.Φ.Ε.
“ΔΗΜΟΚΡΙΤΟ”

2^η Επιβλέπουσα: Ιφιγένεια Δόση, Επίκουρη Καθηγήτρια, Τ.Ε.Φ. Δ.Π.Θ.

3^η Επιβλέπουσα: Ειρήνη Κορρε, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια, Τ.Ε.Φ. Δ.Π.Θ.

Αθήνα

ΜΑΡΟΥΣΙ, Σεπτέμβριος-2024

Περίληψη

Εισαγωγή: Οι μαθησιακές διαταραχές είναι ένα σύνολο προβλημάτων που χαρακτηρίζονται από ανεπαρκή ανάπτυξη συγκεκριμένων ακαδημαϊκών, γλωσσικών και επικοινωνιακών δεξιοτήτων. Προηγούμενες έρευνες για τις μαθησιακές δυσκολίες και τα συναισθηματικά προβλήματα έχουν συχνά επικεντρωθεί σε μελέτες που συμπεριλαμβάνουν μόνο έναν τύπο ΜΔ, όπως είναι η αναγνωστική δυσκολία.

Σκοπός: Σκοπός αυτής της μελέτης είναι να διερευνήσει τα συναισθηματικά εμπόδια που αντιμετωπίζουν οι μαθητές με μαθησιακές δυσκολίες.

Μεθοδολογία: Η παρούσα εργασία υιοθέτησε τη μέθοδο της συστηματικής βιβλιογραφικής ανασκόπησης μελετών που δημοσιεύτηκαν σε αξιόπιστα επιστημονικά περιοδικά, με κύρια γλώσσα την αγγλική. Για τη μελέτη χρησιμοποιήθηκαν διεθνείς μελέτες σχετικές με το θέμα. Αρχικά, πραγματοποιήθηκε αναζήτηση και συλλογή των άρθρων μέσω ηλεκτρονικής αναζήτησης στις βάσεις δεδομένων Google Scholar και PubMed.

Αποτελέσματα: Τα ευρήματα της έρευνας που αναφέρονται παρουσιάζουν ένα σύνθετο πρότυπο ψυχολογικών και συναισθηματικών προκλήσεων για τα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες. Οι έρευνες για τη συσχέτιση μεταξύ μαθησιακών δυσκολιών και συναισθηματικών ζητημάτων έχουν αποκαλύψει μια περίπλοκη αλληλεπίδραση στοιχείων που επηρεάζουν σε μεγάλο βαθμό την ψυχολογική κατάσταση και τη συνολική ευημερία των ατόμων με ΜΔ. Οι έρευνες εξέτασαν διάφορες πτυχές αυτής της συσχέτισης, δίνοντας έμφαση σε σημαντικές ανακαλύψεις και παρέχοντας γνώσεις για την αντιμετώπιση τους.

Συμπεράσματα: Οι μελέτες υπογραμμίζουν τη σημασία της κατανόησης και της αντιμετώπισης των ψυχοκοινωνικών και συμπεριφορικών προκλήσεων που σχετίζονται με τις μαθησιακές δυσκολίες. Τονίζεται η αναγκαιότητα για ολιστικές προσεγγίσεις που συνυπολογίζουν τόσο τις ακαδημαϊκές όσο και τις συναισθηματικές ανάγκες των παιδιών, προκειμένου να εξασφαλιστεί η αποτελεσματική τους υποστήριξη.

Λέξεις-κλειδιά: Μαθησιακές δυσκολίες, Μαθησιακές Διαταραχές, συναισθηματικές δυσκολίες, συναισθηματικά προβλήματα

Βιβλιογραφία

Al-Yagon, M., & Margalit, M. (2010). Special needs and quality of life in families with children with learning disabilities. *Journal of Learning Disabilities, 42*(1), 75-86.

<https://doi.org/10.1177/0022219408326218>

Aro, T., Eklund, K., Eloranta, A. K., Ahonen, T., & Rescorla, L. (2022). Learning disabilities elevate children's risk for behavioral-emotional problems: Differences between LD types, genders, and contexts. *Journal of Learning Disabilities, 55*(6), 465-481.

<https://doi.org/10.1177/00222194221106888>

Barkley, R. A. (1997). *ADHD and the nature of self-control*. Guilford Press.

Berninger, V. W., & Wolf, B. J. (2009). *Teaching students with dyslexia and dysgraphia: Lessons from teaching and science*. Paul H. Brookes Pub. Co.

Csizér, K., Kormos, J., & Sarkadi, Á. (2010). The dynamics of language learning attitudes and motivation: Lessons from an interview study with dyslexic language learners. *Modern Language Journal, 97*, 470–487. <https://doi.org/10.1111/j.1540-4781.2010.01153.x>

Dahle, A. E., Knivsberg, A.-M., & Andreassen, A. B. (2011). Coexisting problem behaviour in severe dyslexia. *Journal of Research in Special Educational Needs, 11*(3), 162-170.

<https://doi.org/10.1111/j.1471-3802.2010.01192.x>

Dellatolas, G., Watier, L., Giannopulu, I., & Chevrie-Muller, C. (2007). Comportement perturbateur, difficultés d'attention et apprentissages entre 3,5 ans et 8 ans: Une étude longitudinale en milieu scolaire [Behavior difficulties, attention difficulties and learning problems in children aged from 3.5 to 8 years: A longitudinal school study]. *Archives de Pédiatrie, 14*(3), 227-233. <https://doi.org/10.1016/j.arcped.2007.01.012>

DuPaul, G. J., & Stoner, G. (2014). *ADHD in the schools: Assessment and intervention strategies*. Guilford Publications.

Gadeyne, E., Ghesquière, P., & Onghena, P. (2004). Psychosocial functioning of young children with learning problems. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, *45*(3), 510-521.

<https://doi.org/10.1111/j.1469-7610.2004.00241.x>

Giovagnoli, S., Mandolesi, L., Magri, S., Gualtieri, L., Fabbri, D., Tossani, E., & Benassi, M. (2020). Internalizing symptoms in developmental dyslexia: A comparison between primary and secondary school. *Frontiers in Psychology*, *11*, 461. <https://doi.org/10.3389/fpsyg.2020.00461>

Grolnick, W. S., Kurowski, C. O., & Gurland, S. T. (1999). Family processes and the development of children's self-regulation. *Educational Psychologist*, *34*(1), 3-14.

https://doi.org/10.1207/s15326985ep3401_1

Hattie, J. (2009). *Visible learning: A synthesis of over 800 meta-analyses relating to achievement*. Routledge.

Horbach, J., Mayer, A., Scharke, W., Heim, S., & Günther, T. (2020). Development of behavior problems in children with and without specific learning disorders in reading and spelling from kindergarten to fifth grade. *Scientific Studies of Reading*, *24*(1), 57–71.

<https://doi.org/10.1080/10888438.2019.1615491>

Ingesson, S. G. (2007). Growing up with dyslexia: Interviews with teenagers and young adults. *School Psychology International*, *28*(5), 574-591. <https://doi.org/10.1177/0143034307085659>

Kavale, K. A., & Forness, S. R. (1996). Social skill deficits and learning disabilities: A meta-analysis. *Journal of Learning Disabilities*, *29*(3), 226-237.

<https://doi.org/10.1177/002221949602900304>

Kilpatrick, D. A. (2015). *Essentials of assessing, preventing, and overcoming reading difficulties*. Wiley.

Kohli, A., Sharma, S., & Padhy, S. K. (2018). Specific learning disabilities: Issues that remain unanswered. *Indian Journal of Psychological Medicine*, *40*(5), 399-405.

https://doi.org/10.4103/IJPSYM.IJPSYM_189_18

Kopelman-Rubin, D., Klomek, A. B., Al-Yagon, M., Musfon, L., Apter, A., & Mikulincer, M. (2012). Psychological intervention for adolescents diagnosed with learning disorders - "I can succeed" (ICS): Treatment model, feasibility, and acceptability. *International Journal for Research in Learning Disabilities, 1*(1), 37-54.

Livingston, E. M., Siegel, L. S., & Ribary, U. (2018). Developmental dyslexia: Emotional impact and consequences. *Australian Journal of Learning Difficulties, 23*(2), 107-135.

<https://doi.org/10.1080/19404158.2018.1479975>

Mammarella, I., Ghisi, M., Bomba, M., Bottesi, G., Caviola, S., Broggi, F., & Nacinovich, R. (2016). Anxiety and depression in children with nonverbal learning disabilities, reading disabilities, or typical development. *Journal of Learning Disabilities, 49*(2), 130-139.

<https://doi.org/10.1177/0022219414529336>

Martínez, R. S., & Semrud-Clikeman, M. (2004). Emotional adjustment and school functioning of young adolescents with multiple versus single learning disabilities. *Journal of Learning Disabilities, 37*(5), 411-420. <https://doi.org/10.1177/00222194040370050301>

McArthur, G., & Castles, A. (2017). Helping children with reading difficulties: Some of the things we have learned so far. *npj Science of Learning, 2*, 7. <https://doi.org/10.1038/s41539-017-0008-3>

McCloskey, M., & Caramazza, A. (2018). Cognitive mechanisms in normal and impaired number processing. In G. Deloche & X. Seon (Eds.), *Mathematical disabilities: A cognitive neuropsychological perspective* (pp. 201-220). Routledge.

McLaughlin, M., Speirs, K., & Shenassa, E. (2014). Reading disability and adult attained education and income: Evidence from a 30-year longitudinal study of a population-based sample. *Journal of Learning Disabilities, 47*(4), 374-386.

<https://doi.org/10.1177/0022219412458323>

Musetti, A., Eboli, G., Cavallini, F., & Corsano, P. (2019). Social relationships, self-esteem, and loneliness in adolescents with learning disabilities. *Clinical Neuropsychiatry, 16*(4), 165-172.

Nachshon, O., & Horowitz-Kraus, T. (2019). Cognitive and emotional challenges in children with reading difficulties. *Acta Paediatrica*, *108*(6), 1110-1114. <https://doi.org/10.1111/apa.14751>

Nelson, J. M., & Harwood, H. (2011). Learning disabilities and anxiety: A meta-analysis. *Journal of Learning Disabilities*, *44*(1), 3-17. <https://doi.org/10.1177/0022219410375002>

Nelson, J. M., & Harwood, H. (2011). A meta-analysis of parent and teacher reports of depression among students with learning disabilities: Evidence for the importance of multi-informant assessment. *Psychology in the Schools*, *48*(4), 371-384. <https://doi.org/10.1002/pits.20560>

Parhiala, P., Torppa, M., Eklund, K., Aro, T., Poikkeus, A. M., Heikkilä, R., & Ahonen, T. (2015). Psychosocial functioning of children with and without dyslexia: A follow-up study from age four to age nine. *Dyslexia*, *21*(3), 197-211. <https://doi.org/10.1002/dys.1495>

Peura, P., Aro, T., Viholainen, H., Räikkönen, E., Usher, E. L., Sorvo, R., & Aro, M. (2019). Reading self-efficacy and reading fluency development among primary school children: Does specificity of self-efficacy matter? *Learning and Individual Differences*, *73*, 67-78. <https://doi.org/10.1016/j.lindif.2019.04.006>

Prior, M., Smart, D., Sanson, A., & Oberklaid, F. (1999). Relationships between learning difficulties and psychological problems in preadolescent children from a longitudinal sample. *Journal of the American Academy of Child & Adolescent Psychiatry*, *38*(4), 429-436. <https://doi.org/10.1097/00004583-199904000-00013>

Rose, J. (2009). *Identifying and teaching children and young people with dyslexia and literacy difficulties*. DCSF Publications.

Rutter, M., Caspi, A., & Moffitt, T. E. (2003). Using sex differences in psychopathology to study causal mechanisms: Unifying issues and research strategies. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, *44*(8), 1092-1115. <https://doi.org/10.1111/1469-7610.00194>

Skues, J. L., & Cunningham, E. G. (2005). Gender differences in the emotional and behavioural adjustment of adolescents with learning disabilities. *Learning Disabilities Research & Practice*, 20(1), 14-22. <https://doi.org/10.1111/j.1540-5826.2005.00119.x>

Smart, D., Youssef, G. J., Sanson, A., Prior, M., Toumbourou, J. W., & Olsson, C. A. (2017). Consequences of childhood reading difficulties and behaviour problems for educational achievement and employment in early adulthood. *British Journal of Educational Psychology*, 87(2), 288-308. <https://doi.org/10.1111/bjep.12150>

Sorvo, R., Koponen, T., Viholainen, H., Aro, T., Räikkönen, E., Peura, P., Dowker, A., & Aro, M. (2017). Math anxiety and its relationship with basic arithmetic skills among primary school children. *British Journal of Educational Psychology*, 87(3), 309-327. <https://doi.org/10.1111/bjep.12152>

Tabassam, W., & Grainger, J. (2002). Self-concept, attributional style and self-efficacy beliefs of students with learning disabilities with and without attention deficit hyperactivity disorder. *Learning Disability Quarterly*, 25(2), 141-151. <https://doi.org/10.2307/1511280>

Takeuchi, M. A., & Martin, L. C. (2018). Examining contextual influences on students' emotional relationships with mathematics in the early years. *Research in Mathematics Education*, 20(2), 146-165. <https://doi.org/10.1080/14794802.2018.1477050>

Tannock, R. (2000). Attention deficit hyperactivity disorder: Advances in cognitive, neurobiological, and genetic research. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 41(1), 7-18. <https://doi.org/10.1017/S0021963099004972>

Terras, M. M., Thompson, L. C., & Minnis, H. (2009). Dyslexia and psycho-social functioning: An exploratory study of the role of self-esteem and understanding. *Dyslexia*, 15(4), 304-327. <https://doi.org/10.1002/dys.389>

Undheim, A. M. (2003). Dyslexia and psychosocial factors: A follow-up study of young Norwegian adults with a history of dyslexia in childhood. *Nordic Journal of Psychiatry*, 57(3), 219-226. <https://doi.org/10.1080/08039480310001427>

van der Ende, J., Verhulst, F. C., & Tiemeier, H. (2012). Agreement of informants on emotional and behavioral problems from childhood to adulthood. *Psychological Assessment, 24*(2), 293–300. <https://doi.org/10.1037/a0025500>

Vanhalst, J., Klimstra, T. A., Luyckx, K., Scholte, R. H., Engels, R. C., & Goossens, L. (2012). The interplay of loneliness and depressive symptoms across adolescence: Exploring the role of personality traits. *Journal of Youth and Adolescence, 41*(6), 776-787. <https://doi.org/10.1007/s10964-011-9726-7>

Vidyadharan, V., & Tharayil, H. M. (2019). Learning disorder or learning disability: Time to rethink. *Indian Journal of Psychological Medicine, 41*(3), 276-278. https://doi.org/10.4103/IJPSYM.IJPSYM_24_19

Weiss, M., Hechtman, L., & Weiss, G. (2003). ADHD in parents. In M. Weiss, L. Hechtman, & G. Weiss (Eds.), *ADHD in adulthood: A guide to current theory, diagnosis, and treatment* (pp. 45-69). The Johns Hopkins University Press.

Willcutt, E. G., Petrill, S. A., Wu, S., Boada, R., DeFries, J. C., Olson, R. K., & Pennington, B. F. (2013). Comorbidity between reading disability and math disability: Concurrent psychopathology, functional impairment, and neuropsychological functioning. *Journal of Learning Disabilities, 46*(6), 500–516. <https://doi.org/10.1177/0022219413477476>

Wu, S., Willcutt, E., Escovar, E., & Menon, V. (2014). Mathematics achievement and anxiety and their relation to internalizing and externalizing behaviors. *Journal of Learning Disabilities, 47*(6), 503–514. <https://doi.org/10.1177/0022219412473154>